

مکملہ ادبی و سیاسی رسالہ

❁ ادبی و سیاسی رسالہ اسبوعیہ در ❁

۳۱ نجی سنہ

۹ ربیع الآخر ۱۳۳۰

❁ پنجشنبہ ❁

جزو عدد : ۱۳۹

وولتر و شطرنج

۱۷۶۳ ده جزویت طریق فسخ و ارکان و افرادی فرانسه دن طرد و تبعید اولدینی گونلرده فرایرلرک اکثری وولترک قرارگاهی اولان (فرنه - Ferney) به التجا ایتمشلردی .

چونکه وولتر ، مسلک و مذهب و جنس و ملت فرقی آرامقسزین هرکس حقدمه آثار مهمانسوازی ابرازی و خصوصیه اعتساف دیدکانی صحابت و حمایه ایله ملنذ ایدی . فی الحقیقه وولترک لطف و مظاهرتنه اعتماد ایدنلر ، امیدلرنده آلدانامشلردر . زیرا بوفیلسوف ، ملنجیلرک کیمنه معاونت نقدیه ایله ، کیمنه سیاحتنی تسهیل ایدمک توصیه نامه لوله ابراز انسانیت ایتدیکی کبی ، بعضلرنده آرزو ایتدکلری قدر شاطوسنده مسافر ایتمکده ایدی .

شوقدر وارکه (فرنه) ملنجیلری وولترک کرک کینی اولان اعتیادایله ، کرک یتوب توکتمک بیلان استهزایله الفت ایدنجهیه قدر اضطراب چکمه لرده آکا آلدقدن سکره بک زیاده شطارت واستراحتله امرار اوقات ایدرلردی .

وولترک محبتی ایله برابر آکا دائمًا مراقت ایدن معذبانه استهزایی آلتنده اک زیاده ازیلان (برآدام) نامنده کی جزویت باباسی ایدی . برآدام ، خلقة غایت حلیم و متواضع و بونکله برابر ذکی و صاحب صرفان بر ذات اوله رقی . هله (شطرنج) ده بک ماهر ایدی . ایشته بوخواص معنویه سندن بشقه شطرنج بازلقده کی مهارتدن طولانی وولتر کندیسینی تمام اون اوچ سنه ، (تاریخ وفاتنه) قدر (فرنه) ده مسافر ایتمشدر . آتمز هیچ ملنذ اوله مازدی . چونکه آنکله هرشی اوزرینه مباحثه ایدردی . مباحثاسنده مغلوب حدت اولق مقتضای

مزاجی اولان فیلسوف جنابلری ، پر آدامك پيش تواضعنده و ابراز ايتديكي حلم واعتدال قارشيسينده بولنه بولنه تصحيح مزاجه موفق اولمشدر .

پر آدام فرنيه كلوبده براقچ گون اقامت ايتدكدن صگرم . ۱۷۶۴ - سنه سی ۱۲ شباطنده وولتر ، اجاسندن (راهب دو صاد) يازديني مکتوبده شوصورتله بسط مقال ايلشدر :

« آز قالدی سزه خبر ويرمکده ذهول ايدم چك ايدم . شمدي بوراده کی کلیساده اجرای آيين ايدن بر جزويت پاپاسنه مالکمز . بوذات بابل اسارتنه ، هجرتنه محکوم ايکن دردست ايتديکم برعبرانيدر (۱) . بزی اصلا تعجيز ايتمز . بالعکس بزه فوق العاده شطارت بخش ايدر . مکمل صورتنده شطرنج اوينايور . کلیساده دخی رسم آيينی غایت ظريفانه بر طرزده ايفا ايلدور . حاصلی بو بر جزويستدر ، که بر فیلسوف آنکله صقلمقسرین ، روحنی صقلمقسرین کچينه بيلير .

وولترک شطرنج اويوننه اولان مراقبه دار جمع ايدم بيلديکمز معلوماتک جمله سی ، فیلسوفک بولعبه پک مهمک اولديغنی مؤيددر . وولتر ده ا عهد شـ بابنده ايکن شـ طرنج اوينارמש . حتی کنجلکننده باش وکیل مشهور (موپو) ايله اوينار و آنک حقنده دير ايش که : « طوغريسي اعتراف لازم کليرسه موپو ، بی مکمل صورتنده مات ايدور . »

بوسوز وولترک خصمنه مداهنه کارانه اغماض ايله مغلوب اولديغنه دلالت ايدم بيلير ايسده کنديسييله اوينامش اولانلرک همان اکثري وولترده بو حالک واقع اولديغنی وکيمکله اولورسه اولسون خصمانه اويناديغنی ادعاده بولنمشدر . وولترک زماننده الک بيوک حکمدان معدود اولان دو قوتور (ماتی) اختيارلغنده ، وقتيله کنج وولتر ايله اويناديغنی شـ طرنج يارتيلرينی فرط شـ طارتله حکمايه ايدر و : « قانی حرارتلی اولان بودلی قانلیدن بر اويون قزانجهيه قدر پک چوق مشقت چکردم . » دير ايش .

بخت النصرک بیت مقدسی تخريب ايله بی اسرائيلي اسير ايدرك نينوآيه سوق ايلديکنه تشبيه ايدور .

لكن وولترك مدت عمر نده شطرنج تخته-سنگ او كنده كوردىكى خصلردن
الك شديده و مدھشى ينه ذكرى بكن پر آدم ابدى . وولتر ، بو راهبك اويونده
كندينه فائق بولنديغنى اعتراف ايله برابر حداثه ايدردى .

(صارانكه ! نامنده برينه يازيفى بر مکتوبده ، وولتر شوصورتله شكایت ايدبور :
« شطرنج اويناركن صرف ايتديكم سعي و غيرتى شمدي يه قدر مشغول
اولديغ شيلردن هيچ برنده اختيار ايتدم . بو اويوندن بك متلذذم . و آنكله مشغول
ايكن عاداتا قائم غلبانه كليور . فقط اق (اشك !) پر آدم بلافاصله همده بي رحمانه
احراز ظفر ايدبور . عجباً پر آدم بنم ايچون ، فقط شطرنجده نهدن دنيا نك الك
بيوك آميددر . عجباً آنك پيش مهارتنده نيچون بن شطرنجده عادى قاليورم ؟
مع مافيه هر شي نك بر حدي واردر . اعتماد ايدنگزكه دوستم . بو بر شرقيدركه
دائماً تغنى ايتكدهيم . »

ايشته وولتر ، پر آدم ايله اويناديفنى شطرنجده مغلوب اولدغجه حاصل اولان
حده تبعيت ايتديكى بوصورتله اعتراف ايدبور .

وولترك ترجمه حالى يازان (قوندورسه) ديركه : « جزويت پر آدم ، بالاخره
وولترك اويونده مغلوبيتى اوزرينه خدتلنديكى كورمكله بعض مساعدانده بولمغه
باشلامش و اجبار نفس ايدرك اختياريله مغلوب اولمى غلبه يه ترجيح ايتمشدر .

حال بوكه ينه وولترك خصوصيت احوالندن بحث ايدن (لاهارب) بو ادعاى
عاميله رد ايله ديمشدركه : « احتمالدركه جزويتك مقتضاي مزاجى و آلايفى تربيه نك
اثرى اولان اعتدالى كورنلر پر آدمى مساعدكار ظن ايتمشدرلر . لكن پر آدم
اويونده اصلاً مسامحه كوسترمزدى . بونلر همان برسنه هرگون اوينارلر ايكن
سير ايتدم . پر آدم مساعد ايتكدن ماعدا ، اويونى فنا كتديكى زمانلر عاداتا خصمانه
اوينامغه باشلاردى . وولترك ايسه اويونده خدتلنديكى اصلاً كورمدم . كنديسيله
آزده بنده اويناردم . اويون ائاسانده عاداتا شطارتنى آرتير ايدى . يالنگز
بر حيله سى واردى ، اوده اويونى فنا كتديكى و مقابله نده كي اوينونچينك غلبه ايتك
احتماله حكم ايلديكى زمان خصمك نظر دقتنى بشقه طرفه جويرمك قصديه

هان بر فقره لطیفه حکایه ایتمکه باشلاردی . وولتر شطرنجی بک سور و آنک
ایچون صرف ایستدیک زمانی اسراف نظریله کوردیکی حالده ینه ذوق آلدینی
بواویوندن وازیکجه مز ایدی . حتی برگون حدتله شو سوزی سویلدی :

« ایکی ساعت بر زمانی بویله فاندسه سز برشی ایچون صرف ایتمک نه حاق .
بو مدت ظرفنده بن بر تیاترونک تکمل بر صحنه سنی یازم بیلیردم . »

لاهارب هر نه قدر وولترک او یونده مغلوب حدت اولمدینی ادعا سنده بولنیور
ایسه ده حقیقت ینه آنک خلایقی کوستریبور . بلکه وولتر ، مخالصتکارانندن وارباب
ذکوات و معلوماتدن بیلدیک لاهاربک حضورنده انفعالاتی کتمه موفق اوله رق
آثار حدت کوستر مز ایدی .

بر آزاده راهب (غلیانی) یی دیکلیم . باقکیز بو ذات نه دیور :
« وولتر او یونی غائب ایتمک اوزره بولندیغنی آکلار آکلایماز اندمکی طاشلری
حدتله بر آدمک باشنه فیرلادیر و زواللی آدم » ینه طولو یاغمغه باشلادی مقاومت
قابل اوله ماز . « دهرک مجبور فرار اولوردی . لکن اکثریا حدتی بو مرتبه یی
بولمازدی . یالکیز حدتله جکینی ، شو « تورلون ! تونستون » نقراتی ترغه باشلامسی
اشراب ایدردی . بر آدم بومصراعک خواص لازمه سنی تجربه ایتمش اولدیغندن
وولتر نقراتی بر ایکی دفعه تکرار ایدنجه هان طاشلری تخته نک اوزرینه آندیغنی
کبی فرار ایدردی . بر آدم وولترک نتیجه حدتدن ، صون قالمق ایچون بر حبله
بولمشدی : (تورلون تونستونه !) مصراعنی مرلداغمغه باشلار باشلاماز . آدم هان
بایلش کبی بر حال کسب ایدر و کوزلرینی قاپار ایدی . نهایت وولتر آدمک حال
یهوشیسنی کوره رک : « بابا آدم ! ینه نه اولدک ؟ باییلدکمی ؟ » دیدیکی زمان آدم :
(بر نوبت ایدی کلدی کجدی . » دیر و طاشلرینی یگیدن دیزمکه باشلاردی .

« والحاصل ، وولترک شطرنج مراقبتدن اک زیاده ظلم کورن ، بو دوست غیر
منفکی اولان بر آدم ایدی ، که ۱۳ سنه مدت فرنده وولتر ایله شطرنج اوینامش
و آنک حدتله ینه تحمل ایلشدر . »

